

Arhivi i tragovi migracija

KATALOG IZLOŽBE

Državni arhiv u Bjelovaru, 26. rujna – 14. listopada 2024.

www.projectatom.eu

Co-funded by
the European Union

Arhivi i tragovi migracija

KATALOG IZLOŽBE

Državni arhiv u Bjelovaru, 26. rujna – 14. listopada 2024.

Izložba Arhivi i tragovi migracija izrađena je u sklopu međunarodnog projekta
„Archives and Traces of Migration” CREA-CULT-2021-COOP - 101056214

Bjelovar, 2024.

www.projectatom.eu

Co-funded by
the European Union

**ARHIVI I TRAGOVI MIGRACIJA
KATALOG IZLOŽBE**

NAKLADNIK

ICARUS Hrvatska

ZA NAKLADNIKA

Vlatka Lemić

UREDNIKA

Tamara Štefanac

AUTORICE I AUTORI IZLOŽBE

Biserka Budicin, Jasenka Ferber Bogdan, Martina
Krivić Lekić, Marko Kolić, Koraljka Kuzman Šlogar,
Tanja Ladišić, Maja Milovan, Ariana Novina, Jelena
Obradović Mojaš, Tatjana Ružić, Verdan Šerbu,
Tamara Štefanac

LEKTURA

Teo Francisković

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Zvonimir Džoić

TISKARA

Knjigoprint Zagreb

NAKLADA

300 komada

ISBN 978-953-49472-6-5

Sveučilište u Zagrebu
Akademija likovnih
umjetnosti

Sadržaj

TAMARA ŠTEFANAC

Migracije interpretirane kroz dokumentarnu i arhivsku baštinu 4

TATJANA RUŽIĆ

Čehoslovačka škola Masarykova Bjelovar 1. rujna 1925. – 3. lipnja 1941. 6

BISERKA BUDICIN I MAJA MILOVAN

Obitelj Depiera iz Tinjana 10

TANJA LADIŠIĆ I VEDRAN ŠERBU

Ludomir Michal Rogowski – težnja za glazbom, mirom i suncem 12

JELENA OBRADOVIĆ MOJAŠ

(U)spomenar Carlotte de Zamagna Calebich (Korčula, 1870. – Padova, 1962.) 16

MARKO KOLIĆ

Ruski patolog Sergej Saltykow u Zagrebu. 18

ARIANA NOVINA

Smiljana Ivančić Didek i Zoran Didek - ljubav na studiju 22

JASENKA FERBER BOGDAN

Kipar Rudolf Valdec u Sjedinjenim Američkim Državama 1912. – 1913. 24

MARTINA KRIVIĆ LEKIĆ

Podunavski Švabe u Blagorodovcu, Bjelovarsko-bilogorskoj županiji – Obitelj Pasler . . . 30

KORALJKA KUZMAN ŠLOGAR

Putevima istraživača: dokumentiranje migracija u arhivima. 34

Migracije interpretirane kroz dokumentarnu i arhivsku baštinu

Tamara Štefanac, ICARUS Hrvatska

Kroz povijest čovječanstva migracije su bile uvijek prisutne, u većoj ili manjoj mjeri i ovisne o gospodarskim i društvenim prilikama. Osim posljedica na sudbine zajednica i pojedinaca, ostavile su mnoštvo materijalnih tragova. Projekt **Arhivi i tragovi migracija – AToM** istražuje transnacionalne kontekste migracija i dijaspora kroz arhivsku i arhivističku perspektivu.

Osim što su (uvijek) aktualna društvena tema, migracije, a posljedično i dokumentarno gradivo koje nastaje tijekom migracija, posebno su složena područja jer nužno uključuju praćenje izvora kroz različite države, različita zakonodavstva i različite arhivske prakse (koje nisu uvijek standardizirane, kako u prošlosti tako ni danas). Osim za istraživače različitih profila, zbog rasute dokumentacije nekada čak kroz više država u više vremenskih razdoblja, pristup dokumentaciji posebno je izazovan članovima zajednica na koje se gradivo odnosi ili njihovim potomcima koje žele ostvariti različita prava u sadašnjosti (poput državljanstva ili stjecanja nasljedstva). Stoga su migracije stručni izazov za arhivske i druge baštinske ustanove. Zahtijevaju umrežavanje izvan državnih granica i nadležnosti javnih arhivskih ustanova te uvođenje privatnih izvora koji mogu kontekstualizirati sudbine pojedinaca i kolektiva. AToM projekt usredotočen je upravo na dokumentarne i arhivske tragove koji su nakon migracija sačuvani te se

kroz njih propituju baštinske prakse pristupa migracijama, prvenstveno povijesnim, ali i suvremenim. Budući da će tragovi suvremenih migracija u budućnosti ostati sačuvani u arhivima i drugim baštinskim ustanovama, kroz projekt AToM istražuju se mogućnosti suvremenog dokumentiranja migracija i potrebe uključivanja zajednice i pojedinaca u dokumentarna nastojanja.

Projekt AToM započeo je u srpnju 2022., a završit će u lipnju 2025. godine. Sufinanciran je sredstvima Europske Unije kroz program Kreativna Europa. Projektom aktivnostima upravlja i koordinira ICARUS Hrvatska, a partneri su Ministarstvo kulture i sporta: Španjolski državni arhiv (Ministerio de Cultura y Deporte: Archivos Estatales de España), Nacionalni arhiv Mađarske (Magyar Nemzeti Levéltár) i Zaklada De Domijnen (Stichting De Domijnen) iz Nizozemske, uz pridruženog partnera Coöperatie Erfgoed Limburg. U Hrvatskoj su suradnici projekta Državni arhiv u Bjelovaru, Državni arhiv u Pazinu, Institut za etnologiju i folkloristiku, Centar za istraživanje hrvatskog iseljništva te pojedini istraživači i članovi dijasporskih i manjinskih zajednica. U okviru projekta istražuju se i razvijaju najbolje prakse za procjenu, očuvanje i pristup arhivskoj i drugoj dokumentarnoj baštini koja se odnosi na migrante, emigrante, imigrante, raseljene osobe i druge kategorije iseljeničkih zajednica i zajednica dijaspora. Projektne aktivnosti kreirane su slijedeći

principe participativnih i postkustodijalnih praksi. Te su prakse preuzete iz nedavnih istraživanja u području migracija i etničkih studija, kao i iz inovativnih arhivskih i muzejskih praksi za aktivni angažman zajednice i arhiviranje zajednice. Participativan pristup označava uključenost pojedinaca i zajednica u procese prikupljanja i predstavljanja gradiva koje govori o njima i njihovim iskustvima migracije, odnosno interpretacije zajednica gradiva o migracijama njihovih predaka. Postkustodijalni pristup bavi se edukacijom baštinskih stručnjaka za rad s često ranjivim skupinama korisnika, s pripadnicima drugih kultura, različitih običaja i kulturnih izričaja te ih usmjerava na aktivno prikupljanje, pa i stvaranje dokumentacije koja će u budućnosti postati trag migracija. Ovim se pristupima ne osnažuju samo zajednice i pojedinci nego i baštinski stručnjaci koji nužno razvijaju nove poslovne i stručne kompetencije te propituju ustaljene prakse kroz prizmu etičnosti i interkulturalnosti.

Migracije mogu biti prikazane kroz statističke podatke i službena izvješća javne uprave i administrativnih institucija, a mogu biti ispričane kroz pojedinačne priče osoba i zajednica čije su postojanje obilježile. Na ovoj izložbi arhivisti i istraživači prikazuju odbleske migracija kroz sudbine pojedinaca te utjecaje njihovih kretanja na društvo iz kojeg su otišli, odnosno društvo u koje su pristigli. Dokumenti koji su ih pratili tragovi su

njihovih migracija koji se čuvaju u baštinskim ustanovama, vrlo često izvan državnih granica Republike Hrvatske, a opet čine njenu arhivsku i dokumentarnu baštinu, koja je dijeljena s državom u kojoj su pojedinci migrirali. Ovdje prikazane priče pojedinaca kojima su migracije odredile životne sudbine poticaj su na promišljanje o mrežama utjecaja na kulture i društva koje migracije ostavljaju. Stoga je i ova izložba prigodno predstavljena javnosti u sklopu manifestacije Dani europske baštine 2024. posvećenoj temi „Baština ruta, mreža i veza”.

Druge priče projektnih partnera pogledajte na virtualnoj izložbi na engleskom jeziku dostupnoj na <https://atomexhibition.mnl.gov.hu>

Čehoslovačka škola Masarykova Bjelovar 1. rujna 1925. – 3. lipnja 1941.

Tatjana Ružić, Državni arhiv u Bjelovaru

O osnivanju čeških škola na područjima Hrvatske poslije Prvog svjetskog rata najprije je brinuo Čehoslovački savez u Beogradu, a kasnije njegov Prosvjetni i Gospodarski odbor te Matica školska u Zagrebu. No, ipak su najveću ulogu u osnivanju i održavanju čeških škola imala lokalna češka društva. Škole su mogle biti: privatne, dopunske, državne paralelne ili sreske/kotarske škole (nomadske). Čehoslovačka škola u Bjelovaru najprije je bila dopunska, a zatim privatna.

U Bjelovaru je tečaj češkog jezika, odnosno dopunska škola pri *Čehoslovačkoj obeci* započela s radom 1. rujna 1923. godine. Vodio ju je učitelj Ladislav Hlavaček kojeg je poslalo Ministarstvo školstva i narodne prosvjete Čehoslovačke Republike iz Praga. Budući da je u Bjelovaru postojalo dobro organizirano češko društvo i dovoljan broj školskih obveznika, do osnivanja privatne čehoslovačke škole prošle su samo dvije godine. Za potrebe *Obeci* i škole u proljeće 1925. kupljena je nedovršena kuća čije su uređenje financirale mnoge čehoslovačke službe i uredi, ali i bjelovarski Česi.

Odobrenje za rad škole pod brojem 39502 izdalo je Ministarstvo prosvjete u

Beogradu 15. srpnja 1925. Škola je počela s nastavom 1. rujna 1925., a već 15. studenog iste godine svečano je otvorena i nova školska zgrada. Privatna škola s pravom javnosti dobila je ime Čehoslovačka škola Masarykova Bjelovar (*Československá škola Masarykova Bjelovar*.)

Školu su polazila djeca iz Bjelovara i bjelovarskih naselja: Brezovca, Gudovca, Ivanovčana, Hrgovljana, Korenova, Križevačke ceste, Novih Plavnica, Malih i Velikih Sredica, Markovca (Trojstvenog), Mlinovca, Novoseljana, Prokljuvana, Ždralova. Pojedini učenici dolazili su iz obližnjih sela: Obrovnice, Predavca, Rovišća, Severina, a jedan čak iz Sv. Ivana Žabno.

Čehoslovačka škola Masarykova Bjelovar, prva s desna: HR DABJ 540.1 Zbirka razglednica, Razglednice grada Bjelovara.

Broj polaznika škole bio je sljedeći:

Školska godina	Broj učenika	Broj dječaka i djevojčica
1925./26.	56	28 dječaka i 28 djevojčica
1926./27.	56	29 dječaka i 27 djevojčica
1927./28.	47	26 dječaka i 21 djevojčica
1928./29.	53	31 dječaka i 22 djevojčice
1929./30.	52	29 dječaka i 23 djevojčice
1930./31.	57	37 dječaka i 20 djevojčica
1931./32.	60	38 dječaka i 22 djevojčice
1932./33.	47	29 dječaka i 18 djevojčica
1933./34.	52	29 dječaka i 23 djevojčice
1934./35.	44	?
1935./36.	38	22 dječaka i 16 djevojčica
1936./37.	44	24 dječaka i 20 djevojčica
1937./38.	47	25 dječaka i 22 djevojčice
1938./39.	38	18 dječaka i 20 djevojčica
1939./40.	41	20 dječaka i 21 djevojčica
1940./41.	25	12 dječaka i 13 djevojčica
Ukupno:	757	

Od 1925./26. – 1931./32. škola je imala jedno odjeljenje, a 1932./33. s dolaskom drugog učitelja, postaje dvorazredna.

U Masarykovoj školi za njezina 16-ogodišnjeg postojanja radili su učitelji koji su većinom stigli iz Češke. Neki od njih predavali su i predmete na hrvatskom jeziku.

Fisher, Karel	učitelj i ravnatelj	1931./32.
Fofoňka, Franjo	učitelj i vjeroučitelj	1932./33.-1933./34.
Hlaváček, Ladislav	učitelj i ravnatelj	1923./24.-1930./31.
Kaftan, Franjo	učitelj	1940./41.
Ondráček, Ladislav	učitelj	1938./39.-1939/40.
Ondráčková, Ludmila (r. Jelínková)	učiteljica	1938./39.-1939./40.
Podlaha, František	učitelj	1932./33.-1935./36.
Shejbalová, Ludmila	učiteljica	1934./35.-1937./38.
Sosnovec, Otakar	učitelj	1931./32.
Vaňa, Vladimír	učitelj	1936./37.-1937./38.

Djecu se podučavalo prema čehoslovačkom nastavnom planu na češkom jeziku i to sljedeće predmete:

- u I. i II. razredu

- priroda i društvo (*prvouka*) – samo u I. i II. razredu
- vjeronauk – (*náboženství*)
- češki jezik – (*češský jazyk*)
- računanje s geometrijom (*počty s merictvím*)
- crtanje (*křeslení*)
- pisanje (*psaní*)
- pjevanje (*zpěv*)
- tjelesni odgoj (*tělesná výchova*)
- ručni rad za dječake i djevojčice (*ruční práce – chlapecké a dívčí*)

- u III. IV. razredu dodani su još i:

- zemljopis (*zeměpis*)
- povijest (*dějepis*)
- domoslovlje (*vlastivěda*)
- prirodopis i prirodoslovlje/fizika (*přírodopis a přírodozpyt*)

Honorarani učitelji na ondašnjem hrvatsko-srpskom jeziku učenike su podučavali sljedeće predmete:

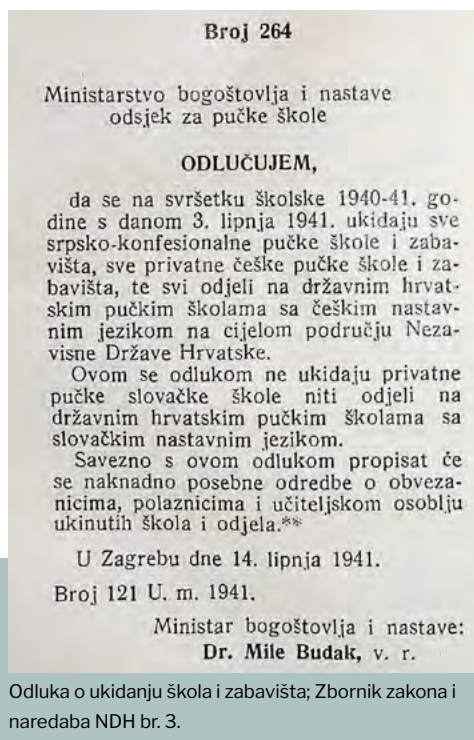
- hrvatsko-srpski jezik u sva četiri razreda
- jugoslavenska povijest i
- jugoslavenski zemljopis u 3. i 4. razredu

Osim redovne nastave u školi su održavane različite kulturno-umjetničke aktivnosti, također na češkom jeziku. Postojala je knjižnica te glazbena, kazališna i lutkarska skupina za koje je knjige, materijale i pomagala dostavljala matična zemlja Čehoslovačka.

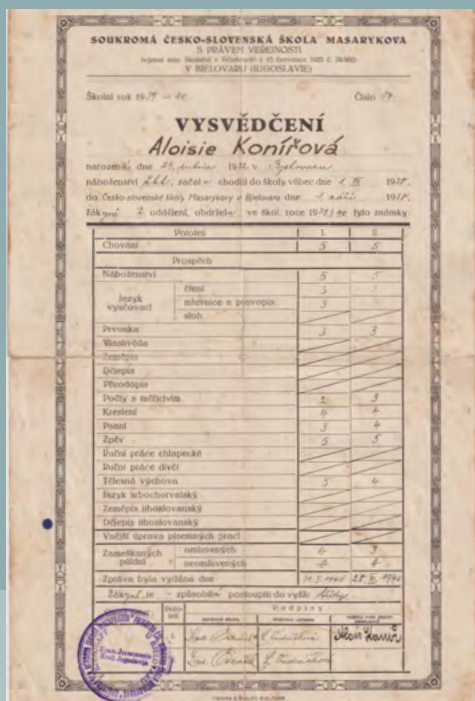
Čehoslovačka škola Masarykova u Bjelovaru prestala je s radom na kraju školske godine 1940./41. odnosno u lipnju 1941. u skladu s odlukom Ministarstva bogoštovlja i nastave odsjek za pučke škole Nezavisne Države Hrvatske, kojom se s danom 3. lipnjem 1941. ukidaju sve privatne češke pučke škole, zabavišta i odjeli s češkim jezikom na državnim hrvatskim pučkim školama.

Zgrada u kojoj je radila Čehoslovačka Masarykova škola i Češka obec Bjelovar uništena je u bombardiranju Bjelovara 1944. godine. Češka obec Bjelovar nastavila je poslije Drugog svjetskog rata s radom, ali rad Čehoslovačke škole Masarykove u Bjelovaru nikada poslije nije obnovljen.

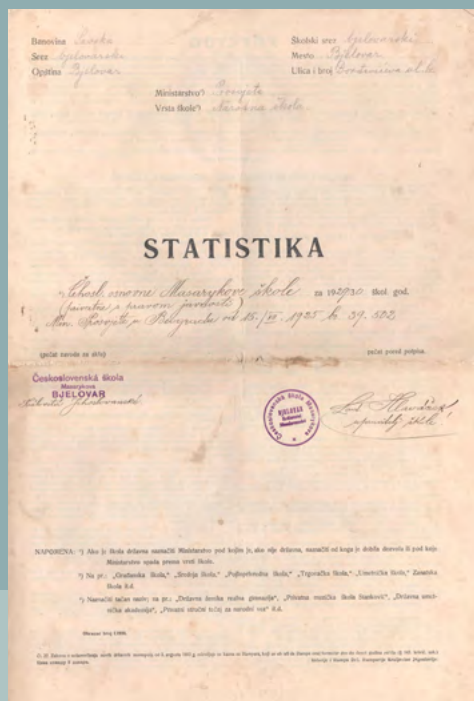
Češku Masarykovu školu u Bjelovaru polazilo je svih četvero djece Aloisia i Marije Dočkal rođene Čech, koji su potomci prvih čeških doseljenika u Ivanovčane kraj Bjelovara.

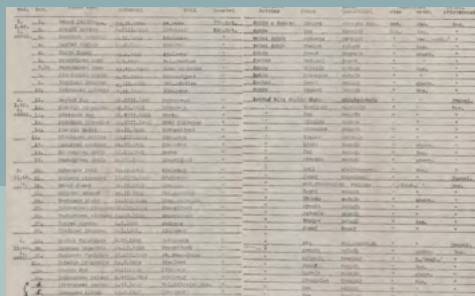
Obitelj Dočkal oko 1930., djeca - Stjepan, Vladimir, Emilija i Vjekoslav, roditelji - Marija, Alois; osobni album obitelji Uhlir.

Svjedodžba iz 1939./40.; Čehoslovačka škola Ma-sarykova Bjelovar, HR DABJ 745.7.4.1.

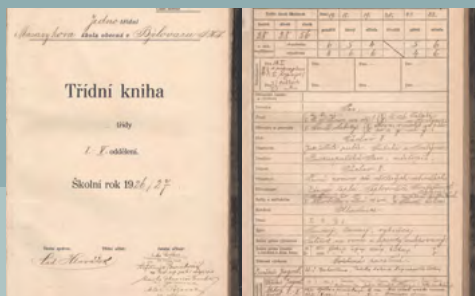
Podatak o osnivanju škole; Čehoslovačka škola Ma-sarykova Bjelovar, Statistički izvještaji, HR DABJ 745.4.3.

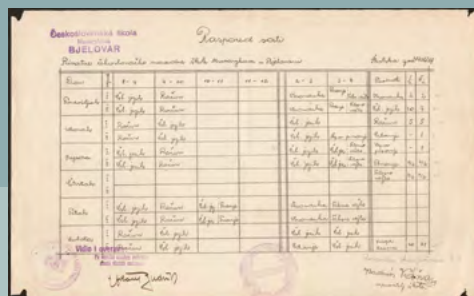
Popis učenika 1939./1940.; Čehoslovačka škola Ma-sarykova Bjelovar, Iskazi upisane, ispisane i oslobođe-ne djece, HR DABJ 745.7.1.

Iz Spomenice, školska godina 1933./34.; Spomenica / Pamětní kniha Čehoslovačke škole Masarykove Bjelo-var, HR DABJ 344.2.

Dnevnik rada 1926./27.; Čehoslovačka škola Masarykova Bjelovar, Imenici učenika i dnevnicu rada, HR DABJ 745.9.

Raspored sati 1936./37.; Čehoslovačka škola Ma-sarykova Bjelovar, HR DABJ 745.3.2.

Obitelj Depiera iz Tinjana

Biserka Budicin i Maja Milovan, Državni arhiv u Pazinu

Migracijski proces iz Karnije, točnije iz doline Val Pesarina, trajao je od 15. do 19. stoljeća. Emigracija stanovništva iz Karnije bila je spontana i mahom određena ekonomskim faktorima.

Karni, u Istri poznati kao Cagnelli, stoljećima su bili prisiljeni seliti se, barem sezonski, u potrazi za boljim uvjetima života i zarade prema njemačkim zemljama na sjeveru, do Istre i područja gornjeg Jadrana na jugu i području Veneta prema zapadu.

Zamijeniti: Sustavno evidentiranje broja doseljenika na istarski polutok tijekom četrnaest stoljeća nije provođeno. Ni u jednom od dostupnih izvora nije naveden broj, već se, ako uopće, navode prezimena obitelji koja vuku karnijsko podrijetlo. Jedna od karnijskih obitelji bili su Depiere, o čijem je životu prije migracije sačuvano malo podataka.

Depiere su, čini se, u Tinjan doselile iz Karnije, župa Calgaretto, pokrajina Comeglians već u 17. stoljeću i plemićkog su porijekla. Plemićki su položaj u društvu stekli kao nagradu za posebne zasluge putem diplome koju im je dodijelio Fridrik III., car Svetog Rimskog Carstva 1482. godine. Po profesiji su članovi ove talijanske obitelji bili obrtnici, odnosno vrlo vješti krojači, što je olakšalo njihovu prilagodbu. Zahvaljujući svojoj marljivosti i poznavanju zanata, obitelj Depiera uvijek je živjela u blagostanju, čuvajući jezik i običaje rodne Karnije.

Depiere su bili tkalci koji su 1670. došli u Tinjan. Prvi imenovani preci ove grane obitelji bili su Giacomo i Candida za koje nema podataka o rođenju ni smrti. Povijest obiteljske loze u Tinjanu počinje vjenčanjem Sebastijana Depiere i Clementine Casamara 1670. godine. Iz ove, po svemu sudeći, ugledne tinjanske obitelji potjecali su istaknuti pojedinci raznovrsnih profesija: načelnici, svećenici, liječnici, odvjetnici, kapetani i časnici. Oni su svojim djelovanjem kroz stoljeća ostavili neizbrisiv trag u prošlosti i sadašnjosti Tinjana.

Među brojnim uglednim i uspješnim članovima obitelji Depiera, ovom ćemo prilikom prikazati najistaknutijeg člana, Vittoria Depieru. Rođen je kao peto dijete 15. travnja 1871. Nakon osnovnoškolskog obrazovanja u Tinjanu, srednjoškolsko školovanje

Fotografija sa susreta karnijskih doseljenika na Jadranskoj obali, kraj 19. stoljeća; VD 4.1.3.

Panorama akropole (lijevo stadion, desno ruševine Jupiterovog hrama), Atena, 1896.; VD 4.2.11.

Panorama Dvigrada (Kanfanar), 1893.; VD 4.2.3.

nastavlja u Kopru, gdje je upisao Višu gimnaziju. Vittorio nastavlja školovanje na sveučilištu u Grazu, gdje upisuje studij prava 1888. Diplomu pravnika stekao je 1893. Nakon završenog fakulteta posvetio se putovanjima iz razonode. S jedne strane koristio ih je kao izvor stjecanja novih spoznaja o povijesti, kulturi i društvu, a s druge strane kao način zabave i provođenja slobodnog vremena. Uz njih je vezan i njegov drugi hobi, a to je amatersko bavljenje fotografijom.

Najviše je putovao u razdoblju od 1893. do 1899. Još jedan u nizu od Vittorijevih hobija bio je lov. Lovom se najintenzivnije bavio u razdobljima povratka s putovanja te prije ženidbe i osnivanja obitelji 1899. On i supruga Ana r. Bartoli imali su dvoje djece te su živjeli u Rovinju, gdje je Vittorio nastavio uspješnu odvjetničku karijeru u odvjetničkom uredu Bartoli-Depiera.

Iza Vittoria Depiere ostala je, između ostalog, bogata zbirka fotografija.

Priložene fotografije vlasništvo su Zavičajne zbirke Enriko Depiera i čuvaju se u Muzeju lokalne povijesti u Tinjanu. Zahvaljujemo na ustupanju istih.

Vittorio Depiera (15.4.1871.-8.4.1926.) sa suprugom Anom Bartoli, Tinjan, 1898.; VD 4.3.4.

Skupina lovaca. S lijeva: Vittorio Depiera, Stefano Brecevič i Gioachino Sestan, 1898.; VD 4.3.14.

Ludomir Michal Rogowski – težnja za glazbom, mirom i suncem

Tanja Ladišić i Vedran Šerbu, Državni arhiv u Dubrovniku

Skladatelj, dirigent i pisac L. M. Rogowski (Lublin 3. listopada 1881. – Dubrovnik, 13. ožujka 1954.) najveći je glazbenik, koji je živio i radio u Dubrovniku u prvoj polovici XX. st. Rodio se u Lublinu, u Poljskoj, 3. listopada 1881. godine. Potječe iz glazbene obitelji što se odražava i na njegovo djetinjstvo, već sa 7 godina je komponirao, a s 9 godina je kažnjen jer je tijekom nastave pisao operu pod klupom. Gimnaziju je završio u Varšavi, gdje je pohađao i diplomirao konzervatorij. Stručne studije za glazbu i opću umjetnost slušao je u Leipzigu, Münchenu, Rimu i Parizu. Poslije završenih glazbenih studija kod Z. Noskowskog, R. Statkowtskog i E. Mlynarskog u Varšavi, kompoziciju je studirao u Leipzigu kod H. Reimanna, dirigiranje kod A. Nikischa, a zatim akustiku u Münchenu, Parizu i Rimu. Od 1909. predaje na orguljaškoj školi u Vilnu, gdje 1910. osniva i do 1912. vodi simfonijski orkestar, zatim do 1914. boravi u Varšavi. Za vrijeme Prvog svjetskog rata odlazi u Francusku i Belgiju, gdje je napisao više djela komornog karaktera. Godine 1919. vraća se u Poljsku; 1921. – 1926. ravna u varšavskoj Maloj operi; 1922. – 1926. poduzima koncertne turneje u mnoge europske zemlje i postiže zavidan i vidljiv međunarodni uspjeh.

Razlozi migracije su višeslojni. Oni su osobne, umjetničke, ali mogli bismo reći i zdravstvene prirode. Sam Rogowski za sebe govori: „Ja sam fanatik sunca, kojem vječno težim pod sjevernim nebom Poljske...”. Ta težnja,

glazba, ali i Prvi svjetski rat odvođe ga prema Francuskoj i na sunčani Mediteran, gdje u umjetničkoj koloniji u Nici susreće hrvatskog i dubrovačkog pisca Iva Vojnovića. Nakon rata vraća se intenzivnom radu po cijeloj Europi, što u njemu stvara neku vrstu zasićenja. U memoarima spominje kako ga je takav način života potpuno iscrpio i da se svi njegovi prijatelji čude jer upravo kad je počeo dobivati sve veća priznanja i kada su se njegovi radovi počeli sve više tražiti i izvoditi, on 1926. sam ističe: „želja za suncem otjerala me je u Dubrovnik... sasvim mi je dosta te bijesne jurnjave za priznanjem, te lude autoreklame, tih gomila ‘genija’ koji stvaraju zlu, iznuđenu glazbu, dosta mi je te lažnosti, tog licemjerja”.

Osim tih osobnih razloga, tu se prožima i želja za panslavističkim umjetničkim istraživanjem jer, nekoliko mjeseci prije odlaska

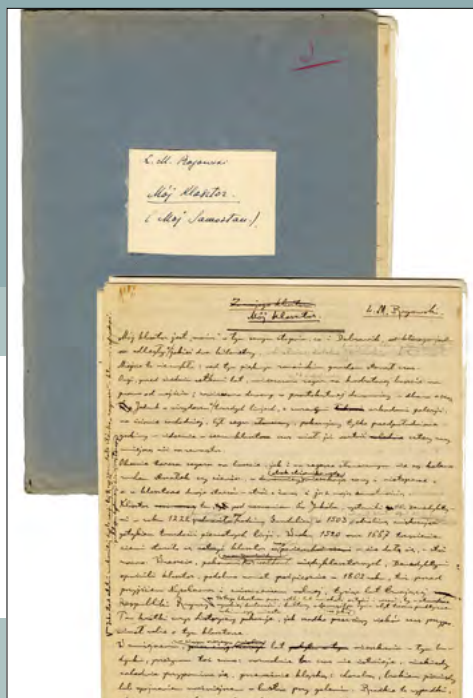
Fotografija sa izleta u Herceg Novi, 28. kolovoza 1931.;
Osobni fond L. M. Rogowskog, HR-DADU-284.5.VIII.

Fotografija sa izleta u Herceg Novi, 28. kolovoza 1931.;
Osobni fond L. M. Rogowskog, HR-DADU-284.5.VIII.

Isječak iz tiskovine Svijet br. 16. od 14. travnja 1928.
povodom izvedbe oratorija „Čudo sv. Vlahu“ – Ivo Vojnović i L. M. Rogowski.

Naslovnica teksta „Moj klastor“ u kojem opisuje doživljaj samostana sv. Jakova u Dubrovniku u kojem je živio do kraja svojeg života; Osobni fond L. M. Rogowskog, HR-DADU-284.4.VII.5.

u Dubrovnik, Rogowski objavljuje „Proglas kolegama glazbenicima sveslavenskog bratstva“ te u tom proglasu navodi da jedini u Europi još imamo prastare slavenske pjesme. Naposljetku, 18. prosinca 1926. dolazi u Dubrovnik za koji navodi: „U Dubrovniku sam među Svojima, koji me najvjerojatnije vole jer ja njih volim, koji govore jezikom sličnim poljskom, koje razumijem jer su psihom vrlo nalik Slavenima mojega kova“.

Od 1926. živi i djeluje u Dubrovniku, povučeno. Taj boravak tri puta prekida radi dirigentskog gostovanja u Beogradu i dva puta radi gostovanja u Varšavi, gdje je 1938. primio državnu glazbenu nagradu. Život u Dubrovniku bio je umjetnički plodan, ali u potpunosti različit od života koji je vodio prije dolaska na jug. Živi samozatajno, ali aktivno, stvara inspiriran Dubrovnikom i prirodom juga, sunca i mora.

Ludomir Michal Rogowski u svojim memoarima priznaje: „U tišini i samoći samostana sv. Jakova naučio sam mnogo više nego u trci za glazbenim znanjem po Europi. U Dubrovniku sam dosegao umjetničku zrelost“. U opusu Rogowskog ističe se sedam simfonija, violinski koncert, suita Dubrovačke impresije i Bljesci po moru, a pisao je i opere, balete, kantate, simfonijske pjesme te komornu glazbu, posebice za radio. Godine 1928. prouzvodi se njegov oratorij Čudo Svetoga Vlahu, koji je napisao u suradnji s prijateljem, poznatim piscem Ivom Vojnovićem. Sve je svoje skladbe i autorska prava ostavio Državnom arhivu u Dubrovniku. Nakon smrti 13. ožujka 1954. godine, Dubrovčani su mu priredili veličanstveni sprovod kroz grad u znak poštovanja i zahvalnosti. Dubrovački simfonijski orkestar i danas priređuje koncerte njegovih djela. Ove godine obilježava se 70 godina od smrti L. M. Rogowskog.

Fotografija samostana sv. Jakova u Dubrovniku, pronađena u ostavštini L. M. Rogowskog. Fotografija zorno pokazuje samostan koji se nalazi udaljen od gradskog centra, na osami, a na moru vidimo odsjaj sunca, bljeskove kakvi su inspirirali skladatelja za jedno od njegovih djela; Osobni fond L. M. Rogowskog, HR-DADU-284.5.VIII.

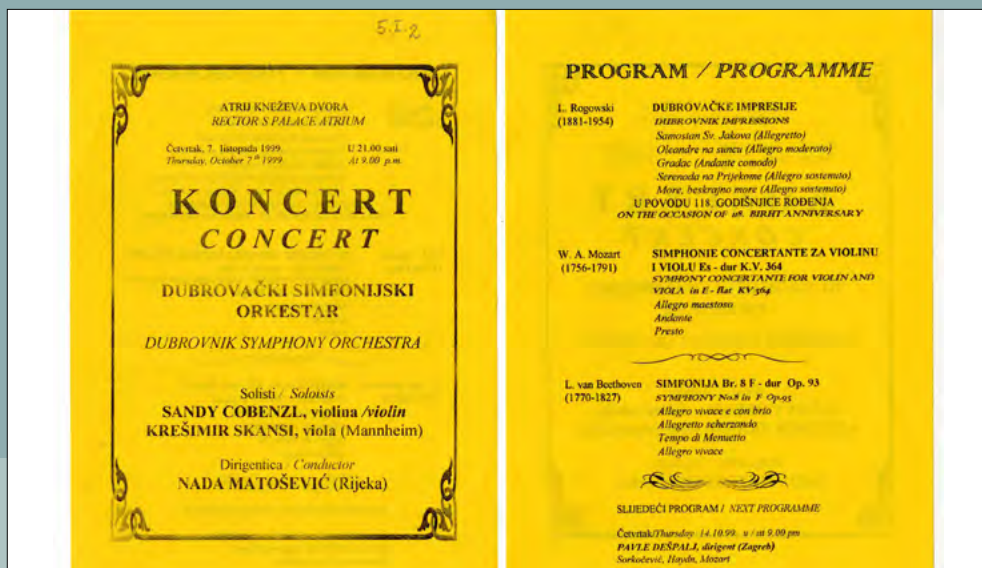
Bljesci po moru, notni zapis; Osobni fond L. M. Rogowskog, HR-DADU-284.2.IV.11.

Fotografija Rogowskog sa pjevačkim društvom 'Sloga' ispred crkve Jezuita u Dubrovniku na Uskrs 1. svibnja. 1932. godine; Osobni fond L. M. Rogowskog, HR-DADU-284.5.VIII.

Program simfonijskog koncerta Gradskog orkestra Dubrovnik povodom 25-godišnjeg rada u Dubrovniku, L. M. Rogowski, 19. prosinca, 1947.; Osobni fond L. M. Rogowskog, HR-DADU-284.4.IX.11.

Program koncerta Dubrovačkog simfonijskog orkestra, 07. listopada 1999.; Osobni fond L. M. Rogowskog, HR-DADU-284.5.1.2.

Urszula Dzierżawska-Bukowska, „Rogowski o Dubrovniku, Dubrovčani o Rogowskom”, 2. prošireno izdanje, TZ Grada Dubrovnika i Dubrovački simfonijski orkestar, Dubrovnik 2019. godine. Autorica Urszula Dzierżawska-Bukowska je koristila i gradivo koje se čuva u Državnom arhivu u Dubrovniku a koje je L. M. Rogowski pisao na poljskom jeziku. Na taj način je približila priču o maestru Rogowskom i hrvatskoj ali i poljskoj publici, jer je knjiga pisana dvojezično (na poljskom i hrvatskom jeziku).

Fotografija L. M. Rogowskog ispred samostana sv. Jakova u Dubrovniku; Osobni fond Vitolda Galzinskog, HR-DADU-967.9.10.

Novinski članak o Rogowskom iz Dubrovačkog vjesnika od 19. ožujka 1954.; Osobni fond L. M. Rogowskog, HR-DADU-284.4.VIII.5.

(U)spomenar Carlote de Zamagna Calebich (Korčula, 1870. - Padova, 1962.)

Jelena Obradović Mojaš

Na temelju arhivske građe iz Državnih arhiva u Dubrovniku i u Zadru, Biskupijskog arhiva u Dubrovniku, Arhiva Zadarske nadbiskupije, obiteljskih memorabilija i korespondencije s potomcima, moguće je rekonstruirati životopis Carlote de Zamagna Calebich (Korčula, 1870. - Padova, 1962.), pripadnice vlasteoske dubrovačke obitelji Zamagna u razdoblju u kojem je uspomena na propalu Dubrovačku Republiku (pa i pripadnost aristokratskom krugu) bila tek odraz i sjena iz obiteljskih sjećanja i usmene predaje.

Carlotta je rođena 60 godina nakon pada Republike, ali slike njihovih života još su uvijek, u stanovitom smislu, (pro)nosile davni raguzejski svijet. Prve migrantske putanje odnosile su se na 'unutarnje' migracije u kojima je (još u ranom djetinjstvu i u djevojaštvu) s obitelji pratila očeve službe u Korčuli, Trogiru i Zadru.

Nakon vjenčanja u Zadru za Božana Calebicha i stvaranja vlastitog obiteljskog kruga, odlazi živjeti u Trst, no nakon tragedije i gubitka sina, sa svojim suprugom, snahom i unukom seli u Padovu. U tom gradu počinju novi životni ciklusi za tri generacije žena iste obitelji koja je u Italiji pronašla svoj novi životni okvir. Njena kći ostaje živjeti sa svojom obitelji u Šibeniku.

U Padovi još i danas žive potomci Carlote de Zamagna Calebich koji na nježan način nose uspomene na daleko raguzejsko nasljeđe kao i hrvatske korijenje.

Životni ciklusi Carlote de Zamagna Calebich otkrivaju 'prostor žene' koncem 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća, mentalitet i snagu majčinstva. Propitivanja različitih aspekata njene uloge i statusa unutar obiteljskih i društvenih odnosa razotkrila su i ukazala na dosad nepoznate podatke o putanjama i sudbinama potomaka raseljene dubrovačke vlastele čijem je krugu Carlottina obitelj pripadala još iz vremena Dubrovačke Republike.

Iz obiteljskog albuma Anne Sotti – Carla Calebich Sotti sa svojom djecom.

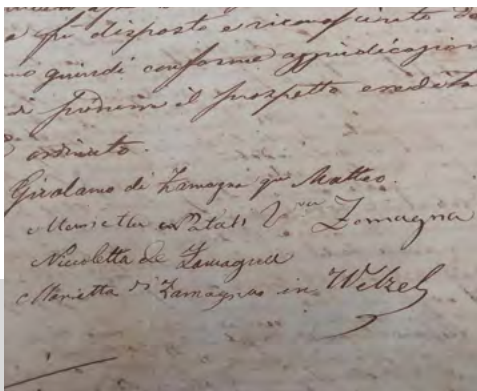
Grob vlasteoske obitelji Zamagna (Jelena Obradović Mojaš).

Iz obiteljskog albuma Anne Sotti – tri generacije žena Zamagna Calebich (Božan (Natale) Calebich, Carlotta de Zamagna Calebich, Natale de Saraca, Marija de Saraca Calebich s kćerkom Carlom).

Iz obiteljskog albuma Anne Sotti – dječak Corrado Calebich u Zadru (Fotografija iz obiteljskog albuma Anne Sotti, Corradove unuke i praunuke Carlote de Zamagna Calebich).

R.O. obitelji Zamanja, 185, HR-DADU.

Iz obiteljskog albuma Petera de Zamagne – fotografija Carlote de Zamagna Calebich.

Matične knjige Dubrovačke (nad)biskupije, Matična knjiga rođenih župe Korčula (1861.-1870.), sv. 7, br. 36, HR-ADB.

Iz obiteljskog albuma Petera de Zamagne – Zlatni pir, 1913.

Ruski patolog Sergej Saltykow u Zagrebu

Marko Kolić, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Sergej Saltykow rođen je 1. travnja 1874. u imućnoj ruskoj obitelji u Harkovu. U rodnom je gradu završio srednjoškolsko obrazovanje i upisao studij medicine na tamošnjem fakultetu. Ljubav prema znanosti počeo je pokazivati od najranijih dana. Zahvaljujući dobroj imovinskoj situaciji, roditelji su mu već u dječjoj dobi omogućili kućni laboratorij u kojem je kasnije držao privatne poduke kolegama. Za vrijeme studija posebno se zainteresirao za histologiju, topografsku anatomiju i opću patologiju. Studij medicine završio je 1897.

Nedugo nakon završetka studija otišao je u inozemstvo kako bi proširio stečena znanja. U razdoblju od 1897. do 1904., kada je habilitiran za privatnog docenta, Saltykow je posjetio niz europskih gradova – Leipzig, Bern, Zürich, Marburg, Prag, Pariz, Groningen i Basel.

Saltykowljeva glavna motivacija za odlazak u inozemstvo bila je steći nova znanja. Bora-veći na inozemnim sveučilištima, Saltykow se bavio različitim aspektima tadašnje patologije, baveći se eksperimentalnom patologijom, razvojem tehnike seciranja, histologijom i bakterilogijom. Međutim, odlazak u inozemstvo uvelike je promijenio njegov život pošto se više nikada nije vratio u Harkov. Naime, zaposlivši se u St. Gallenu u Švicarskoj 1906., Saltykow je odlučio tamo se skrasiti kupivši kuću. Za Švicarsku će ostati vezan i kasnijih godina, kad se već preselio u Zagreb.

Odlazak u inozemstvo uvelike je utjecao na mladog Saltykova. Posjećujući tadašnje znanstvene centre Saltykow se imao priliku susresti s brojnim uglednicima iz svijeta znanosti toga vremena, poput njemačkog patologa Huga Ribberta (1855.-1920.), austrijskog patologa Hansa Chiaria (1851.-1916.) i ruskog zoologa i mikrobiologa Élie Metchnikoff (1845.-1916.).

Do dolaska u Zagreb Saltykow je već ostvario značajnu karijeru radeći kao sveučilišni nastavnik i prosekter u više ustanova. Prvo je bio asistent na patološkom institutu Sveučilišta u Groningenu od 1900. do 1902. Potom je od 1902. do 1905. radio kao asistent na patološkom institut u Baselu. Nakon Basela zaposlio se kao prosekter kantonalne bolnice u St. Gallenu. Sve se promijenilo u listopadu 1915. kada se odlučio vratiti u Rusiju i uključiti u rat. Otišao je u rodni grad gdje je preuzeo prosekturu IX. Bolnice saveza gradova u Harkovu gdje je osnovao i nanovo izgradio centralni patološki institut za 13 bolnica, koliko ih se nalazilo u savezu. Godine 1916. imenovan je ravnateljem institutu. Osim toga, bio je bojni liječnik bakteriološkog laboratorija 87. vojne bolnice za infektivne bolesti. Po završetku rata 1918. imenovan je redovitim profesorom patologije u Jekaterinoslavu. Međutim, promijenjene političke okolnosti nisu mu išle u ruku. Kao pripadnik nekadašnjeg bogatog građanstva i antiboljševik ponovno je otišao s prostora Rusije,

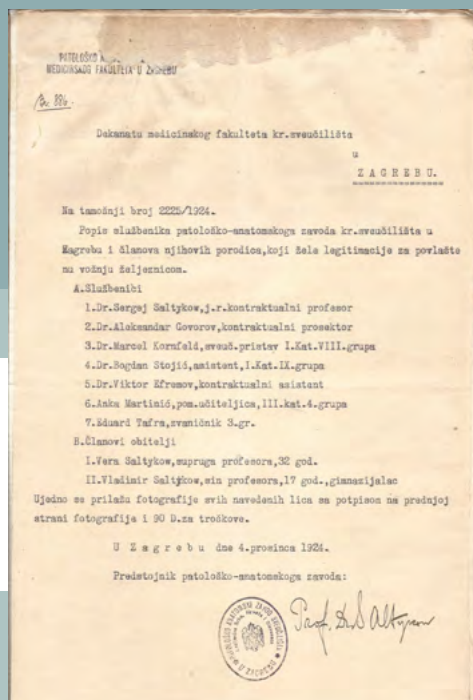

Dr. Sergej Saltykow.

ovaj put zauvijek. Naime, krajem studenog 1921. vratio se u St. Gallen iako se uskoro pokazalo kako ni tu neće ostati zadugo. Naime, na fakultetskoj sjednici održanoj 05. siječnja 1922. Saltykow je jednoglasno izabran za profesora patologije u Zagrebu.

Saltykowljev dolazak u Zagreb bio je značajan događaj za tadašnju javnost. Tadašnji student medicine Silvije Novak (1900.-1988.) istaknuo je kako se Saltykowljev dolazak u Zagreb „odmah osjetio na Fakultetu i u Zagrebu (...), došla je snažna ličnost, koja će odgojiti niz vrijednih stručnjaka”. Saltykow je na čelu Zavoda za patologiju bio od 1922. do 1952. Odigrao je ključnu ulogu u prvim desetljećima postojanja ove ustanove. U akademskoj godini 1932./33. obnašao je dekanšku funkciju. U razdoblju od 1948. do 1959. izdao je 12 svezaka prvog udžbenika opće i specijalne patologije na hrvatskom jeziku. U znanstvenom smislu posebno se bavio regeneracijom, transplantacijama tkiva, upalama, patološkom histologijom centralnog živčanog sustava. Do 1959. ukupno je objavio 109 znanstvenih i stručnih radova. Godine 1959. izabran je za redovitog člana JAZU.

Sergej Saltykow uz Ljudevita Juraka zauzima ključno mjesto u formativnom razdoblju hrvatske patologije. Saltykow je predajući nastavu patologije i razvijajući znanstveno-istraživačku djelatnost stvorio

Popis djelatnika na Zavodu za patologiju; HR-MEZG Opći spisi.

temelje za daljnji razvoj patologije u Hrvatskoj. Za vrijeme njegove uprave na Zavodu su habilitirani i prvi docenti Marcel Kornfeld (1886.-1937.) i prva docentica Blaženka Marković Pečić (1899.-1968.). Marković Pečić je imala važno mjesto u formiranju Stomatološkog fakulteta u Zagrebu gdje je bila prva klinička patologinja na području maksiofacijalne kirurgije i prva dekanica ove ustanove. Povodom 50. godišnjice njegovog počasnog doktorata Sveučilište u Baselu je 1954. ponovno organiziralo svečanu akademiju njemu u čast.

Broj: 34.381

1922.

Predmet: Dr.Saltykov Sergije,kr.jav.red.kontrakt,profesor u liječničkom fakultetu u Zagrebu.Doznaka beriva.

Kr.državna blagajna

u/

Z a g r e b u.

Državni proračun prihoda i rashoda za godinu 1922/23
Razdjel III.Ministarstvo prosvjete.4.Hrvatska i Slavonija.Glava
XCIII.Visoke škole.Redoviti rashodi.A/Lieni rashodi.Partija 395
Lične pripadnosti Sveučilišta u Zagrebu.Pozicija 2.Plaće i do-
daci stalnog osoblja.Subpozicija:Liječnički fakultet:„16 redovi-
tih profesora.”

Poziva se kr.državna blagajna,da dru Sergiju Salty-
kovu u Zagrebu,koji je ukazom od 14.travnja 1922.imenovan kr.
javnim redovitim kontraktualnim profesorom patoloske anatomije.
u liječničkom fakultetu kr.sveučilišta u Zagrebu s plaćom od
60.000 dinara,a dne 23.kolovoza 1922.položio zavjeru i nastupio
službu počevši od 23.kolovoza 1922.do dalje odredbe na propisane
namire isplaćuje godišnju plaću od 60.000 /sezdeset tisuća/ dina-
ra u jednakim unaprednim mjesečnim obrocima.

Taj izdatak treba uknjižiti prema gornjoj odredbi.

U Zagrebu,dne 25.kolovoza 1922.

Broj:34.381

1922.

Dekanatu liječničkog fakulteta kr.sveučilišta

u/

Z a g r e b u.

Na znanje i dalje uređivanje.

U Zagrebu,dne 25.kolovoza 1922.
Za pokrajinskog namjesnika:
Kr.banski savjetnik:

Zagreb, 27 aprila 1938

Prot. br. 22/1938

Dekanatu medicinskog fakulteta

O v d j e

U vezi sa dopisom naslova br.886/38 čast mi je dostaviti
slijedeće lične podatke:

Saltykow Sergej r.profesor opće patologije i patološke
anatomije na medicinskom fakultetu u Zagrebu,počasni Doktor
medicinskih fakulteta u Basel'u i Kijevu.Rodjen 1874,1/IV. Svršio
gimnaziju u Harkovu(Rusija) 1892.Svršio medicinski fakultet u
Harkovu 1897. 1897-1900 liječnik-volonter na patološkim i bakterio-
loškim institutima u Švajcarskoj,Njemačkoj,Austriji i Francuskoj.

1900-1902 asistent na patološkom institutu univerziteta
u Groningen'u (Nizozemska).

1902-1905 asistent na patološkom institutu univerziteta
u Basel'u (Švajcarska).

1904-1915 privatni docent na medicinskom fakultetu u
Basel'u.

1906-1915 prosekter kantonalne bolnice u St.Gallen'u
(Švajcarska).

1915-1918 upravnik patoloskog instituta saveza gradova
u Harkovu.

1918-1922 r.profesor patološke anatomije u Ekaterinosla-
vu (Rusija).

Od 1922 r.profesor u Zagrebu.

Ima preko 90 publikacija iz područja opće patologije,
patološke anatomije i bakteriologije,koje su izašle u raznim
njemačkim,francuskim,ruskim i domaćim časopisima i spomenicama.

Radio u glavnom na regeneraciji,transplantaciji,upali,
eksperimentalnoj aterosklerozi,konstituciji,patološkoj histologi-
ji centralnog živčanog sistema,tuberkulozi,tumorima.

Smiljana Ivančić Didek i Zoran Didek – ljubav na studiju

Ariana Novina, Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu

Zoran Didek (Ljubljana, 1910. – Ljubljana, 1975.), slikar, grafičar, likovni pedagog i teoretičar, jedan od najpoznatijih umjetnika slovenske moderne. Godine 1982. dolazi iz Ljubljane u Zagreb i upisuje Kraljevsku umjetničku akademiju u Zagrebu.

Na prvoj godini studija upoznaje Smiljanu Ivančić Didek, studenticu slikarstva kojom se ženi 1931. i ubrzo postaje otac. Smiljana Didek je nakon studija kao stručna slikarica radila na Histološkom institutu Medicinskog fakulteta u Zagrebu kao i na Institutu za opću i specijalnu patologiju Medicinskog fakulteta u Ljubljani.

Nakon pohađanja studija Zoran Didek diplomirao je na Slikarskom odsjeku 1933. u klasi prof. Vladimira Becića. Dio je skupine studenata slovenske nacionalnosti koja je između dvaju svjetskih ratova studirala na zagrebačkoj akademiji (1907. – 1945.) tzv. „Slovenska škola na akademiji u Zagrebu”.

Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu je u razdoblju od svoga osnutka 1907. do 1940-ih godina bila jedina likovna visokoškolska ustanova na prostoru Kraljevine SHS (i kasnije Kraljevine Jugoslavije) i kao takva privlačila je strane državljane. Zagreb je tada bio i društveno-kulturno središte epohe. Utjecaj na studente slovenske nacionalnosti, kojih je u tom razdoblju studiralo stotinjak, osjeća se i danas i vrlo je važan u odnosu na formiranje moderne slovenske umjetnosti. Upravo su studenti koji su se školovali na Akademiji u Zagrebu, vrativši

se u Sloveniju, osnovali Akademiju likovnih umjetnosti u Ljubljani 1945. godine.

Fotografija studenata Slikarskog odjela; Arhiv ALU Fototeka.

Fotografija ulja na platnu; Zoran Didek, Vrbe kraj Savinje, 1935.

Zoran Didek; Arhiv ALU Zbirka Studentske dokumentacije.

Smiljana Ivančić Didek; Arhiv ALU Zbirka Studentske dokumentacije.

[illegible]

Matični list Zoran Didek; Arhiv ALU Zbirka Studentske dokumentacije.

[illegible]

Matični list Smiljana Ivančić Didek; Arhiv ALU Zbirka Studentske dokumentacije.

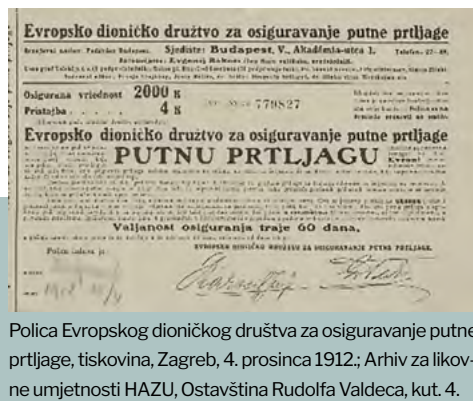
Kipar Rudolf Valdec u Sjedinjenim Američkim Državama 1912. – 1913.

Jasenska Ferber Bogdan, Arhiv likovnih umjetnosti HAZU

Hrvatski kipar Rudolf Valdec (Krapina, 1872. – Zagreb, 1929.) školovao se na umjetničkim akademijama u Beču i Münchenu, nakon čega se 1880-ih vraća u Zagreb, u kojem se krajem 19. stoljeća dolaskom slikara Vlahe Bukovca počela razvijati bogata umjetnička scena. No sredina nesklona promjenama i pomacima prema suvremenijim shvaćanjima umjetnosti, kao i nesporazumi s utjecajnim kulturnim djelatnikom Isidorom Kršnjavijem, nagnala je mnoge hrvatske umjetnike, a među njima i Valdeca, da početkom 20. stoljeća napuste Zagreb i potraže svoje mjesto u europskim, ali i američkim gradovima kao privremeni migranti. Slikari Vlaho Bukovac i Menci Clement Crnčić odlaze u Prag i Beč, a grupa umjetnika, Robert Auer, Bela Čikoš Sesija i Rudolf Valdec odlučuju okušati sreću u New Yorku, zatraživši od Vlade potporu za godinu dana boravka. Auer i Čikoš u tome uspijevaju te sa svojim obiteljima sele u New York 1902. godine, gdje će Čikoš ostati godinu, a Auer dvije godine, dok je Valdecu stipendija uskraćena i on ostaje u Zagrebu. Godine 1907. postaje učiteljem u Obrtnoj školi, a već 1908. prelazi na novoosnovanu Privremenu višu školu za umjetnost i umjetni obrt (danas Akademija likovnih umjetnosti) na kojoj ostaje profesor sve do smrti. Iako su se od početne ideje putovanja u Ameriku njegove životne prilike poboljšale, Valdec i dalje ima veliku želju vidjeti i iskusiti „novi svijet“, u koji još od početka 1880-ih

masovno emigrira stanovništvo jugoistočne Europe. Jednogodišnji dopust i financijsku potporu „u svrhu studija“ u školskoj godini 1912./13., odobreni su uz dopuštenje kraljevskog povjerenika, bana Slavka pl. Cuvaja, a kako bi se što bolje pripremio na putovanje nekoliko mjeseci uzima satove engleskog jezika. Valdec procjenjuje da dobivena potpora neće biti dostatna za jednogodišnji boravak u Americi, pa u tu svrhu odlučuje prodati vinograde s klijeti na Varaždin Bregu. Za razliku od Auera i Čikoša, putuje sam, a njegova supruga Helena ostaje u Zagrebu.

Valdecovo iskustvo putovanja razlikuje se od većine iseljeničkih, često mučnih iskustava plovidbe brodom u potpalublju treće klase. Profesor, u to vrijeme i ravnatelj jedne europske umjetničke akademije, gost društva Holland America Line, smješten je u kabini prve klase prekooceanskog broda S. S. Rijndam (Ryndam), porinutog 1901. godine.

Polica Evropskog dioničkog društva za osiguravanje putne prtljage, tiskovina, Zagreb, 4. prosinca 1912.; Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, Ostavština Rudolfa Valdeca, kut. 4.

Meni večere prve klase na brodu S. S. Rijndam, tiskovina, 20. siječnja 1913.; Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, Ostavština Rudolfa Valdeca, kut. 4.

S. S. Ryndam, poledina menija, tiskovina, 1913.; Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, Ostavština Rudolfa Valdeca, kut. 4.

U dnevniku putovanja, koji se čuva unutar njegove ostavštine u Arhivu za likovne umjetnosti HAZU, detaljno opisuje tih dvadesetak dana provedenih na oceanu, koji tada po prvi puta ima prilike vidjeti. U više navrata spominje osjećaje nesigurnosti i straha koji su ga pratili na preookeanskom putovanju: tjeskoba kada more postane nemirno, bojazan za život i prepuštanje svoje sudbine u Božje ruke: „O Stvoritelju ovog svijeta Tebi predajem u ruke život svoj, koji si mi ga i dao. Ja kak bu bu, s te kože nikud i nikam.” Kako bi samog sebe umirio, Valdec pokušava približiti taj novi beskonačni pejzaž usporedbom sa zavičajnim vizurama: „Naše je Jadransko more obično modro zelenkasto te kao fino uzorano polje, ocean pričinja mi se kao naše Zagorje kada ga sa sljemenske piramide gledaš (modro valovito a najviši vršci valova bjele pjene, pod kojom se mora prema

suncu cakli kao zeleni smaragd)”. Dugotrajan boravak na brodu prvoj je klasi olakšan raskošnim večerama i koncertima u bogato opremljenim salonima. Pri dolasku pred New York, putnici treće klase iskrcaavaju se na Ellis Island, a putnici prve klase stižu na dok u Hobokenu, New Jersey, gdje Valdeca dočekuju znanci i prijatelji. Prvi dojmovi nisu sjajni – utisci su neugodni i čudni, „sa mora je to nekako ljepše izgledalo”.

Godinu dana boravka u New Yorku i Chicagu Valdec provodi u društvu istaknutih članova iseljeničkog i američkog društva – kulturnih radnika, političara i umjetnika. Smješten je u hotelima, prisustvuje različitim društvenim događajima i upoznaje se sa životom Amerikanaca, u mnogočemu različitom od europskog. Kao i većina intelektualaca migranata identificira se prvenstveno kao Europljanin, uviđajući goleme razlike u

mnogobrojnim segmentima društva. New York na njega ostavlja izrazito loš dojam: „U New Yorku se sjeo talog cijelog svijeta. Što nije moglo pošteno živjeti kod kuće pobješlo u Ameriku, i ostalo visiti u New Yorku. Po mojem mnijenju, najveća karikatura i *humbug* amerikanski jest ‘Statua of Liberty’. U Americi nema osobne slobode, slobodniji su samo lopovi, više slobodni nego u Europi *and that is all!*” Ipak, postepeno se prilagođava sredini i analizirajući vlastiti proces prilagodbe koji mu samom imponira, piše: „počeo sam polagano, teoretički samo poznato, sada vidjeno shvaćati”. Zanimaju ga edukacijski procesi, posjećuje srednje i visokoškolske institucije, nalazi se s predstavnicima novoformiranog Hrvatskog saveza, kao i političarima drugih južnoslavenskih naroda, s kojima dijeli politička stajališta o potrebi osnivanja zajedničke države. U *Hrvatskom svijetu*, njujorškim dnevnim novinama Hrvatskog saveza, dolazak „poznatoga hrvatskog umjetnika kipara Rudolfa Valdeca” najavljivan je na prvoj stranici kroz nekoliko brojeva, uz reprodukcije pojedinih važnijih recentnih radova.

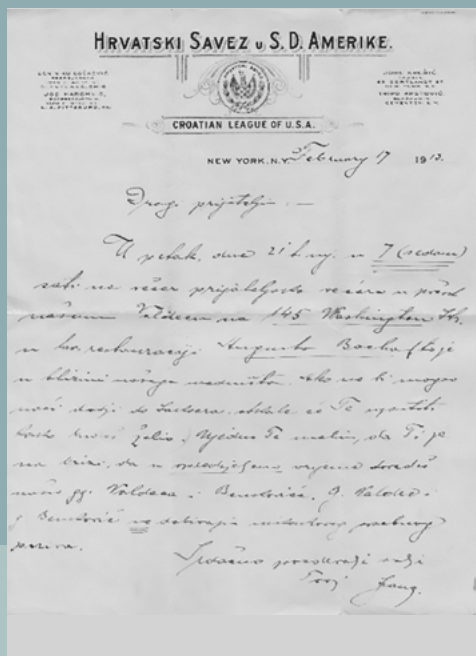
Valdec je svjedok teške životne borbe imigranata iz Hrvatske o kojima piše: „[...] lahkoumno troše i pijančaju, po onom starom našem, kad se već mučim bum se bar jedan put užil. I tako rado oponaša naš svijet sve što je zlo, k svojoj neukosti, biva skroz i skroz pokvaren.”

U godinu dana provedenih u Americi Valdec se nije aktivno bavio umjetnošću. Izveo je tek nekoliko portreta, Strossmayerovu bistu te reljef *Pjevač moga naroda* za poznatog srpskog fizičara Mihajla Pupina. Izgled ovih portreta, kao i identitet osoba koje je portretirao nije poznat, a spomenuti reljef poznat je samo prema reprodukcijama.

Negativna razmišljanja o hrvatskim iseljenicima u Americi Valdec nije podijelio s javnošću. Nakon povratka u Zagreb u lipnju

1914. godine, u sklopu obilježavanja Dječjeg dana u maloj dvorani Kola održao je predavanje o svojim utiscima iz Engleske i Amerike. Prema novinskom izvješću u *Jutarnjem listu*, izlaganje je bilo ležernije intonirano, popraćeno pravom „burom smijeha”, a „osobito je točno... govorio o našim izseljenicima, za koje se je on točno zanimao, motreć i prateć ih sa mnogo ljubavi i pažnje.” Sasvim sigurno govorio je i o potrebi kvalitetnog kadra, prije svega „dobrih i karakternih, poštenih ali i strpljivih učitelja... koji bi prednjačili u dobru svome narodu”.

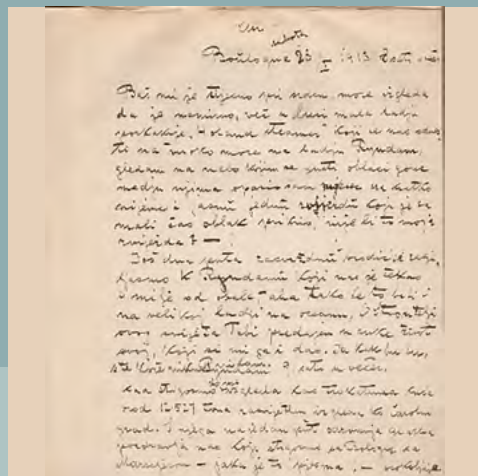
Svoje je impresije s putovanja objavio u feljtonu pod nazivom *Moj put u Ameriku*, u dnevnim novinama *Obzor*, tijekom srpnja i kolovoza 1914. godine, u kojem se fokusira na različite aspekte Amerike, poput situacije u školstvu, sudstvu i političkom životu. Nakon opisa samog putovanja u prvom dijelu feljtona, pod podnaslovom *Kultura i plutokracije* Valdec se upušta u detaljan opis i promišljanja o američkim školama, razlikama u sudstvu u odnosu na Europu, položaju žena, političkim slobodama, novinstvu, kao i o odnosu američkog društva prema umjetnosti i umjetnicima.

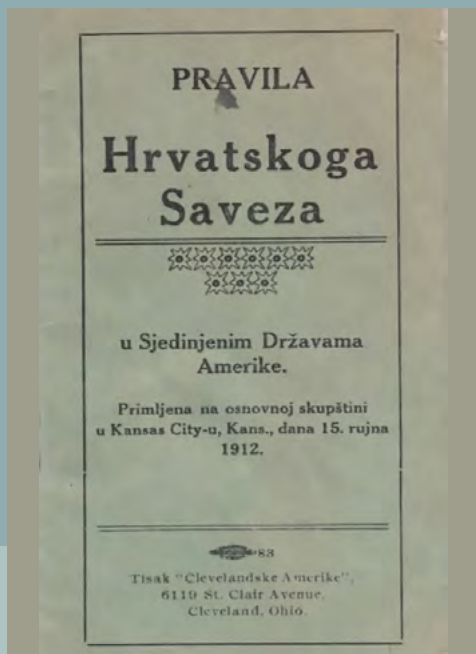
Poziv na večeru Hrvatskog saveza, rukopis, nečitak potpis, New York, 17. veljače 1913.; Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, Ostavština Rudolfa Valdeca, kut. 1.

Posjetnice Rudolfa Valdeca i njegovih američkih kontakata, Sjedinjene Američke Države, 1913.; Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, Ostavština Rudolfa Valdeca, kut. 3.

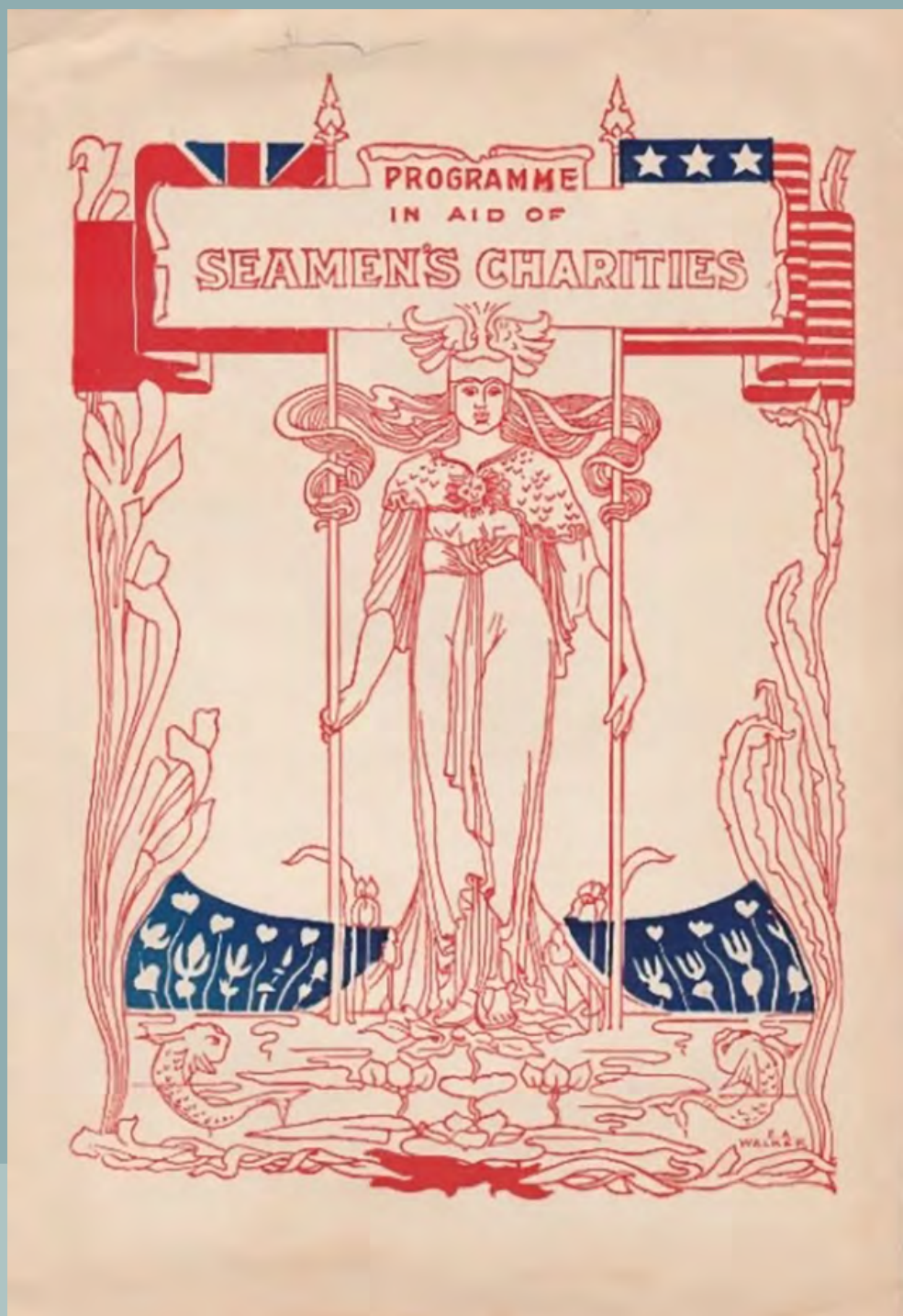
Prva stranica dnevnika putovanja Rudolfa Valdeca, rukopis, siječanj/veljača 1912.; Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, Ostavština Rudolfa Valdeca, kut. 2

Pravila Hrvatskoga saveza u Sjedinjenim Državama Amerike, Cleveland, 1912.; Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, Ostavština Rudolfa Valdeca, kut. 4.

Touring Chicago, turistički prospekt, tiskovina, Chicago, 1913.; Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, Ostavština Rudolfa Valdeca, kut. 4

Programme in Aid of Seamen's Charities, naslovnica, tiskovina. Manifestacija održana na brodu Mauretaniya kojim se Rudolf Valdec vraćao iz New Yorka 11. travnja 1914., Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, Ostavština Rudolfa Valdeca, kut. 4

*Madison and La Salle Sts., Chicago.
New Brevoort Hotel. Tacoma Bldg.,
La Salle Hotel.*

Centar Chicaga, razglednica, Chicago, 1913.; Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, Ostavština Rudolfa Valdeca, kut. 4

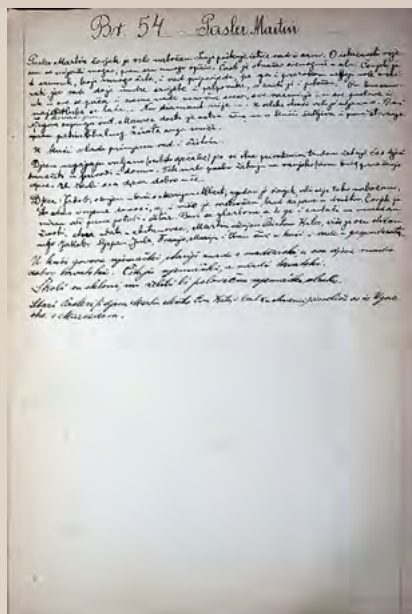
Podunavski Švabe u Blagorodovcu, Bjelovarsko-bilogorskoj županiji – Obitelj Pasler

Martina Krivić Lekić, Državni arhiv u Bjelovaru

Nakon ratova s Osmanskim Carstvom, krajem 17. stoljeća, prostor Panonske nizine ostaje slabo ili gotovo nenaseljen. Habsburška monarhija suočena sa nedostatkom stanovništva koje bi bilo nositelj gospodarskog oporavka pokreće naseljavanje koje se odvijalo u tri velika vala. Nijemci s različitih njemačkih zemalja dolaze u Panoniju, ponajprije Banat, Bačku, Baranju, Slavoniju i Srijem.[1] Prvi veliki val doseljavanja (Schwabenzug) pokrenuo je Karlo VI. Habsburški 1722. godine. Drugi veliki val naseljavanja bilježi se u vrijeme vladavine habsburške carice Marije Terezije u razdoblju od 1748. do 1771. godine, a posljednji za vladavine njena sina Josipa II. od 1784. do 1787. godine.[2] Patentom o slobodnome seljenju kmetova iz 1785. godine ukinuta je osobna ovisnost seljaka o feudalnim gospodarima, a kmetovima je dopušteno pravo na seljenje i raspolaganje pokretnim dobrima[3]. To je pogodovalo daljnjoj kolonizaciji Hrvatskog dijela Monarhije. Podunavski Švabe u Hrvatsku su naseljavani na crkvene i vlastelinske posjede sve do konca 19. stoljeća. Zbog teški životnih uvjeta nastala je uzrečica "Prvima smrt, drugima nevolja, a tek trećima kruh"[4] koja svjedoči o mukotrpnom stvaranju gospodarski prilika koje su mogle uzdržavati novodoseljene obitelji. Naredba o uvjetima naseljavanja u Ugarskoj, Slavoniji, Vojvodini i Erdelju iz 1858. godine donosi povlastice doseljenicima kao što je

oprost od zemljarine na 5 godina, oprost od poreza na novopodignute zgrade, oprost od rada na cestama i ukonačivanja vojske. U naselobinama koje nisu novoizgrađene bili su oslobođeni obveza do 3 godine, uz uvjet da posjeduju barem 6 rali zemlje. Doseljenici se oslobađaju i biljegovine na ugovore te od zemljarine na iskrčena zemljišta, a bez carine mogu uvesti predmete za vlastitu upotrebu. Uz uzorno ponašanje mogu su steći državno građanstvo, a ukoliko su rođeni u inozemstvu, doseljenici i njihovi sinovi oslobođeni su vojnih dužnosti.[5] U Slavoniji i Srijemu je do 1910. godine prema procjenama naseljeno oko 15.000 imanja s oko 134.000 žitelja njemačkog podrijetla.[6]

O teškim životnim uvjetima prvih doseljenika svjedoči rukopis učitelja Stjepana Augusta koji se čuva u Državnom arhivu u Bjelovaru. Rukopis se odnosio na selo Blagorodovac kod Daruvara, a nalazi se u knjizi naslovljenoj „Selo i seljani – opis i životopis”. Već u uvodu autor teksta navodi razloge zapisivanja i metode prikupljanja informacija te se obraća budućim učiteljima, koji će doći na njegovo mjesto, kako bi upoznali dušu seljana. Iako je pisanje teksta započeo 1902. godine autor u prvom dijelu opisuje položaj sela Blagorodovac, osnutak i razvoj kolonije od prvih doseljenika sredinom 19. stoljeća do 1914. godine. Tako u posljednjem valu navodi doseljavanje Čeha i Švaba s područja Ugarske čijim dolaskom u selu prevladava

Osnovna škola Blagorodovac. Rukopis „Selo i seljani (1905.-1914.)“ Stjepana Augusta u kojem se spominje obitelj Pasler

njemački jezik. Nakon toga detaljno opisu- je kulturu doseljenika – vjeru, odnos prema obrazovanju i novoj domovini, ali i obiteljski život i običaje. Drugi dio naslovljava Živopis te redom popisuje sve obitelji u selu s nekim osnovnim karakteristikama pri čemu ulazi u same odnose unutar svake pojedine obitelji. U ovom poglavlju pronalazimo zapis o Mar- tinu Pasleru i njegovoj obitelji, ženi i djeci. Tako saznajemo da je obitelj doselila u Hr- vatsku u Blagorodovac iz mjesta Marcedor u Ugarskoj. Glava obitelji Martin, pobožan je čovjek koji se isticao poštenjem i radom, mnogo je čitao, rado pripovijedao te davao mudre savjete i preporuke. Žena Julia bila je stroga, ali šutljiva te je poštovala svog muža. Zajedno su imali jedanaestero djece. U kući su razgovarali na njemačkom jeziku. Roditelji su poznavali i mađarski, a sva djeca dobro su znala čitati i pisati na njemačkom i hrvat- skom jeziku. Posljednji redak zapisa spomi- nje kako se jedan od braće – Franjo nalazi u Americi. Prema pisanju Stjepana Augusta,

iako su gospodarske prilike bile dobre, snaž- niji muškarci i žene iz najbogatiji obitelji od- laze u Sjedinjene američke države od kuda mjesečno šalju novac obiteljima u Hrvatsku. Nakon nekoliko godina rada, vraćali bi se u Blagorodovac i tim novcem otkupljivali ima- nja. No sudeći prema priči Paslerovih poto- maka, pojedini su ostajali u SADu i tamo za- snivali obitelji.

U potrazi za svojim korijenima David Ma- honey, praunuk Franje Paslera došao je do Državnog arhiva u Bjelovaru gdje je prona- šao svoje pretke u matičnim knjigama, ali i jedinstveni opis života svojih predaka u Bla- gorodovcu početkom 20. stoljeća. To je bila njegova prva spoznaja o životu obitelji Pasler i njihovim njemačkim korijenima. Davidov pradjed Franjo, sin Martina Paslera u New York je došao je 1912. godine parobrodom S.S. Olympic. Nastanio se u Minnesoti sa že- nom Agnes Evom i njihovih šestoro djece. Iako se na dokumentu o naturalizaciji izja- snio kao Jugosloven, njemačke rase, priče o

staroj domovini i podrijetlu nisu prenesene na potomke. David Mahoney svoje je podrijetlo saznao tek nakon uparivanja podataka obiteljskih stabala na geneaološkim digitalnim platformama, dopisujući se s jednim od svojih europskih rođaka. To saznanje bio je poticaj da se David s obitelji iz SAD-a doseli upravo u Hrvatsku, domovinu svojih predaka, gotovo 110 godina nakon odlaska njegova pradjeda Franje u SAD.

Šira javnost relativno malo zna o Podunavskim Švabama u Hrvatskoj. Nakon Drugog svjetskog rata broja osoba koje se deklariraju kao Nijemci na području današnje Hrvatske drastično se smanjuje. Razlog tomu je asimilacija u druge nacionalnosti zbog negativne društvene klime te iseljavanje u druge zemlje. To možemo pratiti i na primjeru Blagorodovca u kojem danas gotovo da više nema predaka prvih doseljenika. Nakon 1945. godine u Spomenicu škole u Blagorodovcu učitelji svake godine bilježe stalno od-seljavanje njemačkih obitelji prema Austriji, Njemačkoj i Americi. Takvo je stanje vidljivo i danas u državnoj statistici koja bilježi 3.034 pripadnika njemačke nacionalne manjine na području Republike Hrvatske.[7]

[1] Geiger, Vladimir. Sudbina Jugoslavenskih Nijemaca u hrvatskoj i srpskoj književnosti. Zagreb 2009. str. 5

[2] <https://deutsche-gemeinschaft.eu/za-jednica/povijest/> Pristupljeno 5.2.2024.

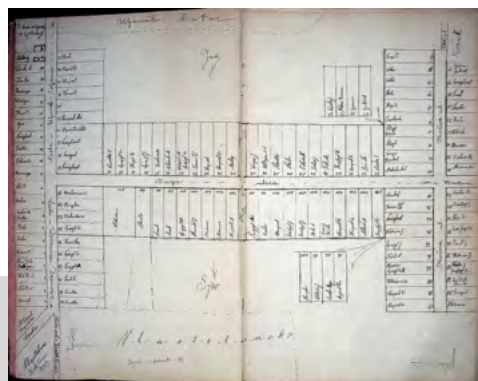
[3] Josip II. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013 – 2024. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/josip-ii> Pristupljeno 5.2.2024.

[4] Trischler, Renata; Ivanović, Milan: Znanstveni i društveni doprinosi simpozija "Nijemci i Austrijanci u hrvatskom kulturnom krugu" u proteklih 25 godina. DG Jahrbuch, Vol. 26. 2019. str. 14.

[5] Jozef Matušek, 200 godina zajedno / Dve ste let pospolu, Jednota 1991. str. 21

[6] Beus Richembergh, Beus. Hrvatski Bog German. Hrvatska revija 3, 2002.

[7] <https://pravamanjina.gov.hr/nacionalne-manjine/nacionalne-manjine-u-republici-hrvatskoj/nijemci-i-austrijanci/373> Pristupljeno 3.6.2024.

Osnovna škola Blagorodovac. Selo i seljani (1905.-1914.). Tlocrt sela s prezimenima iz rukopisa Stjepana Augusta o Blagorodovcu

Godina, mjesec, dan		2000		2001	
God.	Mjesec	God.	Mjesec	God.	Mjesec
1905	1	1906	1	1907	1
1908	1	1909	1	1910	1
1911	1	1912	1	1913	1
1914	1	1915	1	1916	1
1917	1	1918	1	1919	1
1920	1	1921	1	1922	1
1923	1	1924	1	1925	1
1926	1	1927	1	1928	1
1929	1	1930	1	1931	1
1932	1	1933	1	1934	1
1935	1	1936	1	1937	1
1938	1	1939	1	1940	1
1941	1	1942	1	1943	1
1944	1	1945	1	1946	1
1947	1	1948	1	1949	1
1950	1	1951	1	1952	1
1953	1	1954	1	1955	1
1956	1	1957	1	1958	1
1959	1	1960	1	1961	1
1962	1	1963	1	1964	1
1965	1	1966	1	1967	1
1968	1	1969	1	1970	1
1971	1	1972	1	1973	1
1974	1	1975	1	1976	1
1977	1	1978	1	1979	1
1980	1	1981	1	1982	1
1983	1	1984	1	1985	1
1986	1	1987	1	1988	1
1989	1	1990	1	1991	1
1992	1	1993	1	1994	1
1995	1	1996	1	1997	1
1998	1	1999	1	2000	1
2001	1	2002	1	2003	1
2004	1	2005	1	2006	1
2007	1	2008	1	2009	1
2010	1	2011	1	2012	1
2013	1	2014	1	2015	1
2016	1	2017	1	2018	1
2019	1	2020	1	2021	1
2022	1	2023	1	2024	1

Zbirka matičnih knjiga rimokatolika. Župa Blagorodovac. Upis krštenja Franje Paslera pod brojem 33

ORIGINAL
(To be retained by
Clerk)

UNITED STATES OF AMERICA
PETITION FOR NATURALIZATION

TRIPPLICATE
(To be given to
declarant)

No. 4000

UNITED STATES OF AMERICA

DECLARATION OF INTENTION

(Invalid for all purposes seven years after the date hereof)

United States District Court
District of Minnesota
Third Division

In the _____ District _____ Court
of The United States at St. Paul, Minn.

I, Frank Passler
now residing at 1546 Capitol Ave., St. Paul, Ramsey County, Minnesota
occupation Car Repairer, aged 43 years, do declare on oath that my personal description is:
Sex male, color white, complexion fair, color of eyes blue
color of hair brown, height 5 feet 7 inches; weight 140 pounds; visible distinctive marks
none
race German; nationality Serbian Yugoslavian
I was born in Blagorodovac, Yugoslavia, on February 11, 1893
I am married. The name of my wife or husband is Agnes Eva
we were married on June 26, 1918, at St. Paul, Minnesota; she or he was
born at Panosova, Hungary, on February 20, 1898, entered the United States
at New York, N.Y., on April 26, 1910, for permanent residence therein, and now
resides at St. Paul, Minnesota. I have 6 children, and the name, date and place of birth,
and place of residence of each of said children are as follows: Julia 3/30/19; Magdalen Mary 6/10/21;
Paul 10/10/22; Frank 8/17/25; Theresa 5/7/28; and George 12/30/30; 2nd,
3rd and 4th born at Tacoma, Wash., all others born and all now living
at St. Paul, Minnesota
I have heretofore made a declaration of intention: Number 1920
at Tacoma, Washington, in the U.S. District Court
my last foreign residence was Blagorodovac, Yugoslavia
I emigrated to the United States of America from Liverpool, England
my lawful entry for permanent residence in the United States was at New York, N.Y.
under the name of Franz Paster on March 20, 1912
on the vessel S.S. Olympic

I will, before being admitted to citizenship, renounce forever all allegiance and fidelity to any foreign prince, potentate, state, or sovereignty, and particularly, by name, to the prince, potentate, state, or sovereignty of which I may be at the time of admission a citizen or subject; I am not an anarchist; I am not a polygamist nor a believer in the practice of polygamy; and it is my intention in good faith to become a citizen of the United States of America and to reside permanently therein; and I certify that the photograph affixed to the duplicate and triplicate hereof is a likeness of me.

I swear (affirm) that the statements I have made and the intentions I have expressed in this declaration of intention subscribed by me are true to the best of my knowledge and belief: So help me God.

Frank Passler

Subscribed and sworn to before me in the form of oath shown above in the
office of the Clerk of said Court, at St. Paul
this 25th day of June, anno Domini, 1938. Certification
No. 14-35724 from the Commissioner of Immigration and Naturalization
showing the lawful entry of the declarant for permanent residence on the date
stated above, has been received by me. The photograph affixed to the duplicate
and triplicate hereof is a likeness of the declarant.

MARGARET L. MULLANE

[SEAL]

Clerk of the U.S. District Court.

By William H. Eckley, Deputy Clerk.
William H. Eckley
U.S. DEPARTMENT OF LABOR
IMMIGRATION AND NATURALIZATION SERVICE

Frank Passler Naturalisation document 1938.

Putevima istraživača: dokumentiranje migracija u arhivima

Koraljka Kuzman Šlogar, Institut za etnologiju i folkloristiku

Migracija je koncept koji se ponajprije povezuje s trajnim ili dugoročnim premještanjem ljudi koji su u potrazi za novim životnim prilikama, odnosno ljudi koji se sele zbog nametnutih negativnih vanjskih čimbenika, bilo da su oni prirodno ili društveno uzrokovani. No, migracije mogu biti i privremene, sezonske, pa čak i dnevne, dok u svijetu akademske istraživačke prakse migracija može poprimiti specifične oblike koji odražavaju profesionalne potrebe i ciljeve pojedinaca. Ovdje predstavljamo migraciju kroz prizmu istraživačke mobilnosti, gdje se kulturni antropolozi, etnolozi i folkloristi sele kako bi proučavali kulturne prakse i društvene procese.

Ovakav oblik migracije, istraživačka mobilnost, već desetljećima je ključan za rad Instituta za etnologiju i folkloristiku (IEF) iz Zagreba. Riječ je istraživačima koji putuju, bilo unutar ili izvan granica svoje države, kako bi proučavali i dokumentirali različite aspekte ljudskog znanja, iskustva i dinamike života. Iako je to samo jedan od primjera manifestacije mobilnosti u akademskom svijetu, osobito je zanimljiv, napose kada se fokusiramo na istraživače koji su odlazili u područja koja su dom specifičnih etničkih i kulturnih zajednica.

Naime, među raznovrsnim suvremenim i povijesnim kulturnim pojavama i procesima, odnosno brojnim temama kojima su se bavili istraživači IEF-a tijekom 75 godina djelovanja ove institucije, dio je znanstvenih

napora bio usmjeren na proučavanje tzv. stare hrvatske dijaspor, osobito gradišćanskih Hrvata, zajednice koja je prije gotovo pola tisućljeća preselila u prostor srednje Europe. Zahvaljujući mobilnosti istraživača, njihovim povremenim odlascima na ciljanu istraživačku lokaciju, omogućeno je ne samo prikupljanje i dokumentiranje kulturnih izraza jedne etničke grupe koja je tamo trajno migrirala, a koji su bili u opasnosti od zaborava, već i analizu procesa kulturne adaptacije i očuvanja identiteta u novim sredinama.

Pionirski rad Instituta na istraživanju Gradišćanskih Hrvata započeo je u 1950-im godinama, kada je dr. Vinko Žganec, jedan od osnivača i prvi direktor Instituta, proveo opsežna terenska istraživanja među Hrvatima u Mađarskoj. Njegov rad predstavljao je značajan doprinos očuvanju kulturne baštine zajednice, istovremeno stvarajući temelje intelektualne migracije. Sustavna istraživanja Gradišćanskih Hrvata intenzivirala su se između 1966. i 1976. godine, u okviru etnografsko-folklorističkih projekata koje su provodili istraživači poput Maje Bošković-Stulli, Jerka Bezića, Zorice Rajković, Josipa Miličevića, Nives Ritig-Beljak i Dunju Rihtman-Auguštin. Ta terenska istraživanja, obilježena njihovim kretnjima i interakcijom s lokalnim zajednicama, nisu samo obogatila naš znanstveni arhiv, ona su također odraz tadašnjih, ali i suvremenih migracijskih obrazaca u kojima se znanje širi i razmjenjuje kroz mobilnost istraživača.

„Danas, poslije 400 godina, daleko od stare domovine, ne pamteći o njoj iz staroga doba više ništa, u nekoliko sela kraj Bratislave ljudi još uvijek govore hrvatskom riječju. Posjetila sam ta sela ove godine. Prvi susret, prve riječi, ostaviše u meni dubok dojam. Činilo mi se kao da sam u nekom našem čakavskom selu, negdje gdje naš književni jezik nije udomaćen, ali se svi izvrsno razumijemo; govor me prvim dojmom podsjetio na Istru.”

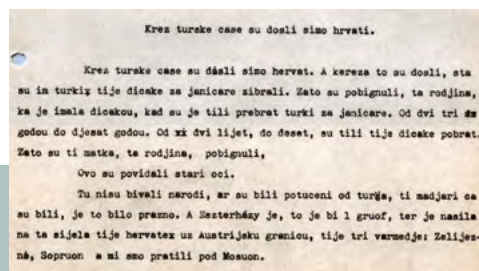
Takav je emotivni trenutak samo produbio njezino znanstveno razumijevanje zajednice, ističući kako su osobni susreti neodvojivi dio terenskog istraživanja. U svom osvrtu na teren, Maja Bošković-Stulli svjedoči o tome kako emocije naviru i s druge strane, kod samih ispitanika: „Zanimalo me je što znadu o svojoj staroj postojbini i čula sam neobičnih odgovora, katkada dirljivih po svojim neodređenim predodžbama, dakako od starijih i neobrazovanih ljudi. Jedni pričaju kako su se dovezli iz Hrvatske na nekim kolima; drugi da su se doselili tražeći rada kao drvosječe; treći znadu da su došli iz Austrije, iz Gradišća ne znajući ništa o prvoj hrvatskoj postojbini. Neki su se čudili mome hrvatskom govoru, a drugima je bilo začudo što umijem pisati hrvatski i što ne znam i slovački – nije im bilo jasno da je njihov „horvatski” govor u nekoj dalekoj zemlji pravi književni jezik.” (Bošković-Stulli 1966, rkp 1074).

Takvi emotivni doživljaji, isprepleteni sa znanstvenim radom, ističu koliko su empatija i razumijevanje ključni u istraživanju kulturnih zajednica. To je posebno važno za etnologe i kulturne antropologe – njihova znanost ne počiva samo na prikupljanju i analizi podataka, već na razumijevanju cjelokupnog konteksta života ljudi koje proučavaju.

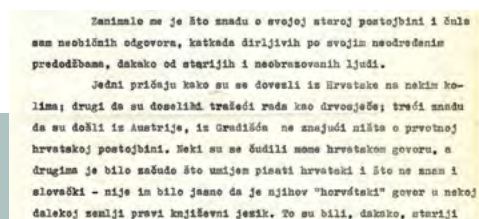
Uloga istraživača, poput Maje Bošković-Stulli, u prikupljanju i analizi ovih materijala naglašava da mobilnost u akademskom kontekstu nije samo fizičko premještanje, već i razmjena znanja i

iskustava koja obogaćuje obje strane – istraživače i zajednice koje proučavaju. Njezina istraživanja, zajedno s radom drugih istraživača Instituta za etnologiju i folkloristiku, predstavljaju most između prošlosti i sadašnjosti, otkrivajući složene veze između migracijskih procesa, kulturne baštine i znanstvene mobilnosti. Terenski rad Instituta nije samo pridonio očuvanju i dokumentiranju kulturnog nasljeđa gradišćanskih Hrvata, već je također istaknuo važnost akademske mobilnosti kao dinamičnog oblika intelektualne migracije.

Zapisi koje su istraživači IEF-a prikupili ostaju neprocjenjiv izvor za buduća istraživanja, pružajući dokaze o kulturnoj prilagodbi i očuvanju identiteta. Njihova važnost nadilazi akademske granice, pridonoseći kolektivnom sjećanju i jačanju kulturnog identiteta, ne samo gradišćanskih Hrvata, već i šire zajednice koja kroz ovu dokumentaciju može razumjeti bogatstvo migracijskih iskustava.

Bošković-Stulli, Maja: Folklorna građa hrvatskih sela u Slovačkoj; Devinska Nova Ves, 1966. IEF rkp 1074.

Bošković-Stulli, Maja: Iz priloga za radio emisiju, 1966. IEF rkp 1074.

Folklorna građa hrvatskih sela u Slovačkoj; Devinska Nova Ves, 1966. Kazivač Sobolič Jozef s obitelji. Foto: Maja Bošković Stulli, foto 4254.

Migracije kroz vlastita iskustva

www.projectatom.eu

U projektu „Arhivi i tragovi migracija” (AToM) prikupljaju se usmene povijesti obitelji i osoba koje su proživjele ili trenutno proživljavaju iskustvo migracije.

Pridružite nam se i podijelite svoje iskustvo ili obiteljska sjećanja o preseljenju u drugu državu. Čuvate li dokumente s kojima su vaši preci putovali? Čuvate li fotografije ili druge materijalne tragove nekadašnjih domova, mjesta i gradova iz kojih ste potekli ili iz kojih potiče vaša obitelj?

Dokumentarna baština povezana s migracijama posebno je zanimljiva jer pripovijeda o odlascima koji su često ujedno i dolasci. O starim i novim domovima i ljudskim sudbinama koje se odvijaju u pokretu i kroz putovanje. Kretanja iseljenika i doseljenika zabilježena su u službenim dokumentima, privatnim memoarima i čuvana u sjećanjima. Prikupljamo vaše usmene povijesti želeći sačuvati osobna sjećanja, dojmove i prenijeti neposredna iskustva.

Češki doseljenici u Ivanovčanima prije 1941. godine, pored kućnog broja 53. Arhiv obitelji Uhlir

Stojan Brajša: „Moje uspomene na Kanadu i na povratak u Europu” 1956. – 1957., Putna karta i razglednica s fotografijom broda, Državni arhiv u Pazinu.

Kada odlazimo – što sa sobom nosimo?

Kada stižemo – što nam je potrebno?

Čuvate li dokumente ili druge pisane tragove

koji su vam trebali u putovanju u novi dom?

Što su vaši preci ponijeli iz domovine?

Čuvate li njihove dokumentarne tragove migracije?

Za više informacija o sudjelovanju u projektu pišite nam na

info.icarushr@gmail.hr

